

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಭೆ

ಎಚ್. ಎನ್. ಮುರಳೀಧರ

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಭೆಯ ಒಂದು ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಎಚ್.ಎನ್. ಮುರಳೀಧರ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಾಸವಿ ವಿದ್ಯಾನಿಕೇತನ ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾಲೇಜಿನ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾಗಿರುವರು. ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕವಿತೆಗಳ ಅನುವಾದ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕುರಿತ "ವಿವೇಕಾನಂದ ಕವಿತಾವಳಿ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಇವರು ಹೊರತಂದಿರುವರು.

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಹಲವು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯೂ ಒಂದೆಂಬುದನ್ನು ಇಂದು ನಾವು ಗುರುತಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಗಳೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಲ್ಲಿದ್ದವು. ಬಂಗಾಳಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅವರು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗೆಗೂ ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. [ವಿವರಗಳಿಗೆ ನೋಡಿ: ಇದೇ ಲೇಖಕನ ವಿವೇಕಾನಂದ ಕವಿತಾವಳಿ (ಬೆಂಗಳೂರು: ವಿವೇಕಹಂಸ ಪ್ರಕಾಶನ, ೨೦೦೧) ಕೃತಿಯ "ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ"]. ಕಾವ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನನ್ಯತೆಗೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿದರ್ಶನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಭೆಯ ಕೆಲವು ಎಳೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು.

ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು "ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂತತವಾಗಿ ಕಾಣುವ, ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಜ್ಞೆ" ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ. (ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಇಲಾಖೆ, ೧೯೯೨, ಪು.೧೧೮). ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು, ಕಾಣುವಿಕೆ; ಇನ್ನೊಂದು ಕಟ್ಟುವಿಕೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಕವಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯಾದರೆ ಎರಡನೆಯದು ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಇವೆರಡೂ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಸ್ತಾನಗಳಿಗೇ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಬೇರೆಯ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಈ ವಿಂಗಡಣೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಭೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಟ್ಟುವುದರ ಮೂಲಕವೇ ಕಾಣುತ್ತ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕಾಣ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ದತ್ತವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡರಿಸುವುದು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ವಿಧಾನವೂ ಹೌದು. ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಈ ದಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದು.

ಕವಿಯನ್ನು "ಕ್ರಾಂತದರ್ಶಿ" ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಕವಿ "ಆಚೆಗಿನದನ್ನು ನೋಡುವವನು". ಆದರೆ ಈ "ಆಚೆಗಿನದನ್ನು" ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ಆತ

ಯಾರಿಗೆ ಕಲೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವೈಭವಗಳನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲವೋ ಆ ಮನುಷ್ಯ ನಿಜವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

—ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

ದೈನಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಾಯೋಜನಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥ-ಮಮಕಾರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ವಸ್ತುವನ್ನು ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವೇ ಕವಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಇದು ಋಷಿಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಹೌದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, "ಋಷಿಯಲ್ಲ ದವನು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾರ" ಎಂಬಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮವರು ಆಡಿದ್ದು.

ನಿಸ್ವಾರ್ಥದ ಚರಮಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನಗೊಂಡ ಯೌಗಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರದಾದ್ದರಿಂದ, ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕವಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜಸ್ಥಿತಿಯದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರ ನಿಸರ್ಗ ಪ್ರೇಮ ಕೂಡ ಶ್ವಾತ್ಮಭಾವದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ಬಗೆಯದು. ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನೀರವ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು, ಧ್ಯಾನದಿಂದಿದ್ದು ಬಂದಮೇಲೆ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು : "ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ಗಂಗೆ ಹರಿಯುವಾಗ ಕೇದಾರ ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆ" ಎಂದು. (Vivekananda —the Man and His Message By His Eastern and Western Disciples, ಅದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮ, ಕಲ್ಕತಾ, ಪು.೫೪ ನೋಡಿ).

ಹಕ್ಕಿಯೊಂದರ ಉಲಿಯನ್ನಾಲಿಸಿ, ಇದೂ ಇಂಥ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸ್ವರ ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಇಂತಹ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವಿಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನ ನಮಗಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಯ ಮೂಲಸೆಲೆಯ ಸುಳಿವೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಿಗುತ್ತದೆ. “ಯಾರಿಗೆ ಕಲೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ-ವೈಭವಗಳನ್ನು ಆಸ್ಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲವೋ ಆ ಮನುಷ್ಯ ನಿಜವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾದರೂ (ಅದೇ, ಪು.೪೭) ನಾವು ಇದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

-೨-

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದುದಲ್ಲವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕತೆಯ ಎಳೆಗಳು ವಿಸ್ತರಣಾಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೊದಲಿಗೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದೆಂದರೆ ಅವರ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕವಿಯಾದವನಿಗೆ ಸುಂದರವಾದುದು ಸತ್ಯ. ಅದನ್ನಾತ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕೃಣಿಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಾವ್ಯಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೊಂದು ಪ್ರಧಾನಕಾವ್ಯ ತತ್ವವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಬೇರೆಯಾಗುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದು ಸತ್ಯವೋ ಅದು ಸುಂದರ. ಸತ್ಯವೇಕೆ ಸುಂದರವೆಂದರೆ ಅದು ಬದಲಾಗದಿರುವುದರಿಂದ. ದ್ವಂದ್ವಗಳ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ದಿರುವುದರಿಂದ, “ಹೇವನನ್ನು ಹೂವಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲು ಯತ್ನಿಸಬಾರದು” ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಹೀಗಾಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅದರ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಎದೆ ಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಅವರ ನಿಲುವು. ಇದು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಾಳಿರುವ ಮುಖ್ಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಎಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಅವರ “ತಾಯಿ ಕಾಳಿ” (Kali the Mother) ಹಾಗೂ “ಶ್ಯಾಮೆಯು ನರ್ತಿಸಲಿ” (ನಾಚುಕ್ ತಾಹಾತೇ ಶ್ಯಾಮಾ) ಎಂಬ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣ ಬಹುದು. [ಸಂವಹನದ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವಿತೆಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, ಇವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿವೇಕಾನಂದ ಕವಿತಾವಳಿ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕವಿತಾವಳಿ) ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.] ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ತಾಯಿ ಕಾಳಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಭೀಕರತೆಯಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿನ ರೌದ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಕಾಳಿಯ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ತಾರೆಗಳೆವು ಕಾಲ್ಕಿತ್ತಿವೆ,
ಮುಗಿಲು ಮುಗಿಲ ನುಂಗುತ್ತಲಿದೆ,
ಕಾರಿರುಳಿನ ಸ್ಪಂದನ,
ಕತ್ತಲ ಕಂಪನನ!

ಗರ್ಜರಿಸುತ್ತ ಗರ್ಜರಿಸುತ್ತ
ಮುಗ್ಧರಿಸುತ್ತ ಮಾರುತ್ತ
ಮರಮರಗಳ ಮುರಿಮುರಿಯುತ್ತ
ಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದೆ ಪಥದಿ
ನುಗ್ಗುತ್ತಿಹುದು ಕಟ್ಟು ಕಡಿದು
ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆದ
ಮರುಳರ ಪಡೆ ತೆರದಿ!
ಆಗಸವನು ತಬ್ಬಲೆಂದು
ಗಿರಿತರಂಗವೆಬ್ಬಿಸುತ್ತ
ಸಾಗರಚೈರವನು
ಕದನಕೆ ನಿಂತಿಹನು!
ಮೃತ್ಯುವರ್ಣ ಮಿಂಚುತ್ತಿರಲು
ಎಡೆಎಡೆಯೊಳು ತೋರುತಿಹದು
ಲಕ್ಷ ಲಕ್ಷ ಕರಿಕರಾಳ
ಮೃತ್ಯುಘಾಯೆಯ!—

ಕಾಳಿಯ ಆಗಮನವಾಗುವುದು ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ:

ಕರಾಳಿ ಕಾಳಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು,
ಮೃತ್ಯುವೆ ನಿನ್ನಸಿರು!
ನಿನ್ನಡಿಗಳ ಕಂಪನದಿಂದ
ನಿರ್ನಾಮವು ಜಗವು!
ಕಾಲರೂಪಿ, ತಾಯಿ, ನೀನು!
ನುಂಗುವೆ ಎಲ್ಲವನು!
ಬಾ, ತಾಯಿ, ಬಾ!

ಇಂತಹ ಕಾಳಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕಾದುದರ ಅಗತ್ಯದ ಹಿಂದಿರುವ ದಾರ್ಶನಿಕತೆಯನ್ನು ಕವನದ ಕೊನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತವೆ:

ಅಳಲುಗಳನು ಪ್ರೀತಿಸಿ,
ಮೃತ್ಯುವನಾಲಿಂಗಿಸಿ,
ಪ್ರಳಯನಾಟ್ಯಗೈವ ಧೀರ-
ನೆಡೆಗೆ ತಾಯಿ ಬರುವಳು! (ಕವಿತಾವಳಿ, ಪು. ೯-೧೦)

“ಶ್ಯಾಮೆಯು ನರ್ತಿಸಲಿ” ಕವನದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಭಾವವೇ ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಂಡಿದೆ. ರೌದ್ರದ ಆರಾಧನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಂದ್ರ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಹಲವಾರು ದೃಶ್ಯಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಕವನ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತದೆ. ಕೋಮಲತೆ ಹಾಗೂ ರೌದ್ರತೆ ಗಳ ನಡುವಣ ವೈಸಾಧ್ಯಶ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ರಣರಂಗದ ಪ್ರತೀಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕವನದ ಸಂದೇಶ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ:

ದುಃಖಭಾರದಲಿ ತುಂಬಿದ ಈ ಭವ
ಈಶನ ಮಂದಿರವು ! ಮಸೂವೆ
ಆತನಿರುವ ನೆಲೆಯು!
ತುದಿಯನು ಕಾಣದ ಸಂಗರ, ಚಿತ್ತಾಗಿ—
ಇದುವೆ ಈಶಪೂಜೆ!

ಸತತವು ಸೋಲುತ್ತಲಿದ್ದರು ನೀನವ

ಲೆಕ್ಕಿಸದಲೆ ನವನೋ!

ಸ್ವಾರ್ಥ-ಮಾನ-ಮದ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಲಿ,

ಎದೆಯ ಮಸಗಿ ಮಾಡು—ಅಲ್ಲಿಯೇ

ನರ್ತನವನು ನೋಡು—ಶ್ಯಾಮೆಯು

ನರ್ತಿಸುವುದು ನೋಡು! (ಕವಿತಾವಳಿ, ಪು.೧೭)

ಈ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಕಾರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕುಗಳೆಂಬ ಎರಡು ನಿರಪೇಕ್ಷ ವಿಭಾಗಗಳಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ವಾಸ್ತವವನ್ನು, ಅದು ಇರುವಂತೆಯೇ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ಕಾಲೀನವಾದ, ಸೀಮಿತವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅದರ ಸಮಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ನಿಲುವು. “ಬಟ್ಟಲು” ಕವನದಲ್ಲಿ ಇದರ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನೇ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಇದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ದರ್ಶನಕ್ಕೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಯಾಮವೂ ಒದಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಮಗು, ನಿನ್ನ ಬಟ್ಟಲಿದೋ,

ಆದಿಯಿಂದಲು ಇದುವೆ ನಿನಗಾಗಿದೆ.

ವನ್ಮವಸ್ತ್ರಾಂತರದಿ

ಭೂತದಾಳಗಳಲ್ಲಿ

ಎದವುತಲಿ, ಕೆರಳುತಲಿ,

ನಿನ್ನ ಕಪಿ ಬಟ್ಟಲನು ನೀನೇ ತುಂಬಿರುವೆ!

ಈ ದಾರಿ ನಿನ್ನದಿದೋ—

ನೋವು-ಸಂಕಟವಿಲ್ಲಿ ಹಾಸಿ ಹಬ್ಬಿಹುದು;

ಬೆಂಜಾದ ನಿನಗಿಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸಿಗದವೊಲು

ಹಾದಿಯುದ್ದಕ್ಕು ಕಲ್ಲು ನಾನೆ ಹರಡಿರುವೆ;.....

ಇಂತಾದರೂ, ಮಗುವೆ, ನೀ ನಡೆದ ದಾರಿಯಿದು:

ನಿನ್ನ ಹೋಣೆಯಿದು, ನಿನಗೆ ಸೋಗವ ತರದಿರಬಹುದು:

—ಆದರೆದು ನಿನಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಹುದು.

ಈ ನನ್ನ ವಿಶ್ವದಲಿ ಎಲ್ಲದಕು ಸ್ಥಾನವನು

ಅಳಿದಳೆದು ಕೊಟ್ಟಿಹೆನು,

ಸ್ವೀಕರಿಸು ನೀನು.

ಇದನರಿಯಲಾರೆ ನೀ,

ನಿನ್ನ ಕಂಗಳ ಮುಚ್ಚಿ

ಕಾಣು ನನ್ನನ್ನು!

(ಕವಿತಾವಳಿ, ಪು.೨೬)

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿನ ನೋವಿಗೆ ಕುರುಡಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನೋವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುವುದು ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೋವು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹತಾಶೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ನೋವು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾದ ಸತ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ದಾಟಲೇಬೇಕಾಗಿರುವ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅದೂ ಒಂದು. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನೋವು ಪರ್ಯವಸಾನಗೊಳ್ಳು

ವುದು ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ. ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥತೆಯ ಮೂಲಕ ನೋವನ್ನು ಮೀರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಧನೆಯ ಕ್ರಮವೂ ಹೌದು. ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು, ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೀಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನಾತ ಜಗತ್ತಿನ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಂಬ ಸೋಗು ಹಾಕಬೇಕಿಲ್ಲ. ಈ “ಪ್ರೇಮ ಮೀಮಾಂಸೆ” ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕೆಲವು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷಿನೊಂದಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. “ಓ ನನ್ನ ಸಖನೆ” ಹಾಗೂ “ಮುನ್ನವೆ ಅರಳಿದ ನೀಲ ಕುಸುಮಕೆ” ಕವನಗಳನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. “ಓ ನನ್ನ ಸಖನೆ” ಕವನವಂತೂ ಇಡೀ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿಯೇ ಈ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕವನ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷದ ನಿರೂಪಣೆಯ ಅನುಭವ ಕಥನದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂದೇಶಕ್ಕೊಂದು ಅಧಿಕೃತತೆ ದೊರಕಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಕೇಳು, ಗೆಳೆಯನೆ, ನನ್ನ ಬಗೆಯ ಬಿಚ್ಚಿಡುತಿರುವೆ,

ನಾ ಕಂಡ ಪರಮಸತ್ಯದ ಬೆಳಕಿದು—

ಅಲೆಗಳಲಿ ಬೆಂಜಾಗಿ, ಸುಳಿಗೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿ

ಕುಸಿದ ಬೇವನಕೊಂದು ಮುಕ್ತಿಯಿಹುದು:

ಭವದ ಪಾರಕೆ ಒಯ್ಯು ನಾವೆಯಿಹುದು.

ಪೂಜೆಗಳೊ ಮಂತ್ರಗಳೊ ಯಮ-ನಿಯಮ ತಂತ್ರಗಳೊ

ವಿಜ್ಞಾನ-ವೇದಾಂತ-ಪೇಶಾಶಾಸ್ತ್ರವೊ

ತ್ಯಾಗವೋ ಭೋಗವೋ ಬರಿಯ ವಿಭ್ರಮಗಳವು,

ಪ್ರೇಮವೊಂದೇ ಪರಮಸತ್ಯ ನಿಧಿಯು!

ಬೇವನಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಲಿ ಮನುಜನಲಿ ದೇವನಲಿ

ಭೂತಪ್ರೇತಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಗಣದಿ

ಪಶುಪಕ್ಷಿ ಕೀಟದಲಿ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲಿ

ಪ್ರೇಮವೊಂದೇ ನೆಲಸಿ ಬೆಳಗುತಿಹುದು.

(ಕವಿತಾವಳಿ, ಪು.೩೮)

“ಮುನ್ನವೆ ಅರಳಿದ ನೀಲಕುಸುಮಕೆ” ಒಂದು ಪ್ರತೀಕಾತ್ಮಕ ಕವನ. ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಅರಳಬೇಕಾದ ಈ ಹೂ ಅದೇಕೊ ತಪ್ಪಿ ಚಳಿಗಾಲದ ಹಿಮದ ಮಧ್ಯೆಯೇ ಅರಳಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಕಂಡು ನಿರಾಸೆಗೊಂಡಿರುವ ಅದನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ನೀ ಹಾಸಿರುವ ನೆಲದಿ ಹಿಮ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದರೂ

ಕೊರೆವ ಚಳಿಯಂಗಿಯನೆ ನೀ ತೊಟ್ಟರೂ,

ಸಂತಸವನೀವ ಸಖ ನಿನಗೆ ಸಿಗದಿದ್ದರೂ,

ಆಗಸದಿ ಕಾಮೋದ ಕವಿದಿದ್ದರೂ—

ಪ್ರೇಮವೇ ಸೋಲುಂಡು ನೆಲವ ಕಚ್ಚಿದರೂ,

ನಿನ್ನ ಪರಿಮಳ ಬಯಲ ಪಾಲಾದರೂ,

ಕೆಡುಕು ಒಳಿತಿನ ತಲೆಯ ಮೆಟ್ಟಿದ್ದರೂ,

ಪಾಪಭಾರದಿ ಪುಣ್ಯ ನಲುಗಿದ್ದರೂ—

ಸವಿಗಂಪ ಪಸರಿಸುವ ನೀಲಕೋಮಲಸುಮವೆ,
ನಿನ್ನತನವನ್ನೆಂದೂ ನೀ ಬಿಡದಿರು;
ಕೇಳದಿದ್ದರು ಸರಿಯೆ, ನಿನ್ನ ಪರಿಮಳದೊಲವ
ಸವಿಧಾರೆಯನು ಸತತ ಹರಿಸುತ್ತಿರು. (ಕವಿತಾವಳಿ, ಪು.೩೮)

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯಂತಿರುವ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳಿವೆ. “ಸುಪ್ತದೈವರು”, “ಜೀವಂತ ಭಗವಂತ”, “ಶಾಂತಿ” “ಮುಕ್ತಿಗೀತೆ”, “ಸಂನ್ಯಾಸಿಗೀತೆ” (ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಅನುವಾದ ನೋಡಿ, ಅಗ್ನಿಹಂಸ, ಮೈಸೂರು, ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೯೭, ಪು.೧೮) ಇವು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಕವಿತೆಗಳು. ಇವು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ಸಂದೇಶವೊಂದನ್ನು ಸಾರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವು ವಿಭಿನ್ನವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವನಿರ್ಧಾರಿತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿನಿರಪೇಕ್ಷ ನಿರೂಪಣಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇವು ಹೊರತಾಗಿವೆ. ನಿರೂಪಕನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನೂ ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಪಲ್ಲವಿಯಂತೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವ ವಾಕ್ಯಗಳು/ವಾಕ್ಯಖಂಡಗಳು ವಸ್ತುವಿನ ನಾಟ್ಯೀಕರಣಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿನ್ಯಾಸ “ತಿಳಿಸುವ” ವಿಧಾನವನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆಟ್ಟು “ಕಾಣಿಸುವ” ವಿಧಾನವನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಆಯ್ಕೆಯ ಕೇವಲ ನೀತಿಪರವಾದ ಅಥವಾ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾದ ಛಂದೋಬದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಅಪಾಯದಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಕವಿತೆಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ “ಹೇಳುವ ದನಿ”ಯ ನಿರೂಪಣೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವು ಆಳದಲ್ಲಿ “ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ದನಿ”ಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುವುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಹಜ ವಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಹರಡಿದೆ. “ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಗೀತೆ”ಯಂತಹ ರಚನೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ,

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಇನ್ನಿತರ ಕೆಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವಿತೆಗಳು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿವೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, “ಸುಪ್ತದೈವರು” ಕವನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಿಕರಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವ ತತ್ತ್ವವೂ ಅಮೂರ್ತವಾಗಿದೆ ವಾಸ್ತವದ ಜೀವನ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಒಡಮೂಡುವಂಥದಾಗುತ್ತದೆ. “ಶಾಂತಿ” ಕವನವಂತೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಹಲವು ಪದರಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆಯುವ ಮಾದರಿಯದಾಗಿದ್ದು, ಉಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಉಕ್ತಿಗೆ ನಿಲುಕದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕೆಲವು ಕವನಗಳು ಅತ್ಯಚರಿತ್ರ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಲಾಭವಿದೆ. ಅದಂದರೆ ಬೇರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಒಳಗುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. “ಈಶಾನ್ವೇಷಣೆ” ಹಾಗೂ “ಹಾಡೊಂದ ಹಾಡುವೆ ನಾ ನಿನಗೆ” ಕವನಗಳು ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣರೊಂದಿಗಿನ ಅವರ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅತ್ತೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. “ಯಾರ ದೂರಲಿ ನಾನು?”, “ನನ್ನಂತರಾತ್ಮನಿಗೆ” “ನನ್ನ ಆಟವು ಮುಗಿಯಿತು” ಕವನಗಳು ಅವರ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವನಗಳು ಅವರ ಜೀವನ-ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೇ ತೆರೆಯಬಲ್ಲವು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕವನಗಳನ್ನು ವಸ್ತುಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾಷಾರೂಪಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಗಲಿ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಅಧ್ಯಯನವೊಂದರ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

✽

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೯೯ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಯಿತ್ತಾಗ “ಸ್ವರ್ಗದ ದಂಪತಿಗಳು” (heavenly pair)ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಲೆಗೆಟ್‌ರ ಮನೆಯಾದ ರಿಡ್ಜೆಲ್ ಮ್ಯಾನರ್(Ridgely Manor)ನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಘಟನೆ. ದಿನವೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಸುಂದರ ಸಂಜೆಯ ಕುರಿತು ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತ ಜೋಸೆಫಿನ್ ಮ್ಯಾಕ್‌ಲೌಡ್‌ಳ ವಿವರಣೆ ಹೀಗಿದೆ: “ಒಂದು ಸಂಜೆ ಅವರ ವಾಗ್ವಿಖರಿ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಠ ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿಯೂ, ಎಲ್ಲೋ ದೂರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಅದಂತಹ ಪವಿತ್ರ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚಬ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಶುಭವನ್ನು ಸಹ ಕೋರದೆ. ನನ್ನ ತಂಗಿ, ಲೆಗೆಟ್‌ರ ಪತ್ನಿ, ನಂತರ ಒಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ನಾಸ್ತಿಕಳಾದ ತಮ್ಮ ಅತಿಥಿಯೊಬ್ಬಳು ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು. “ಏಕೆ? ಏನಾಯಿತು?” ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಲು, ಆಕೆ, “ಅ ಮನುಷ್ಯನು ನನಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಜೀವನವನ್ನು ನೀಡಿರುವನು. ಮತ್ತೆಂದೂ ಆತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು!!

✽

ಸ್ಥಳದಾಸ: ಅನುಪಮ್ ಎಂಟರ್‌ಪ್ರೈಸಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು